

סביבה נגישה על פי המקורות:

סביבה נגישה היא סביבה שבה כל אחד רואה את האחר ומתחשב בצרכיו. סביבה נגישה מאפשרת לכל אדם להגיע בבטחה ובנוחות לכל מקום שלבו חפץ, להתנהל באופן עצמאי ולקבל יחס הוגן ומתחשב. אותו אדם יכול להיות אדם עם עיוורון או חירשות, אדם עם פיגור, קשיש, אישה עם עגלת תינוק, אדם המתנייד בעזרת כסא גלגלים ואפילו רוצח בשגגה הנמלט לעיר מקלט מפני גואל הדם שרודף אחריו כדי להורגו. רבים ממכשולי הנגישות נוצרים כיום על ידי האדם היחיד והחברה פעמים רבות מתוך חוסר מודעות: חניה על מדרכה המכשילה עיוורים ומונעת מעבר לכיסאות גלגלים או עגלות, חניה בחניית נכים, השלכת פסולת באמצע הרחוב כגון ריהוט שאין בו צורך, חניה מול רמפה או הנמכות במדרכה, יחס לא הוגן ולא מתחשב, הוראות מורכבות מדי עבור אנשים עם פיגור, חוסר נגישות באינטרנט לאנשים עם עיוורון וחירשות ועוד. מהמקורות שנביא להלן נלמד את חובתנו כיחידים להימנע מיצירת מכשולים אלו. ביכולתנו לעשות גם דברים חיוביים רבים כדי לקדם סביבה נגישה. כמו כן נלמד מקורות שיעורו מחשבה לגבי חובת הרשות לדאוג לנגישות לכל.

ספר ויקרא פרק יט פסוק י':

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלקיך אני ה'

הרשב"ם בפירושו על הפסוק מעיר: דיבר הכתוב בהווה...

שאלות: האם גם בהווה שלנו יש צורך באזהרה הזו? מהם המכשולים העומדים כיום בפני עיוורים וכן בפני אנשים עם מגבלות אחרות? לפי הרשב"ם דיבר הכתוב בהווה, כלומר אנשים באותה תקופה היו מקללים חרשים, אבל חרשים ועיוורים הם רק דוגמא שהתורה מביאה ליחס הוגן כלפי האחר והשונה. האם גם היום אנשים מתנהגים בצורה כזו כלפי אנשים עם מגבלות שונות? תנו דוגמא.

חשבו האם יש דברים חיוביים שניתן לעשות כדי לאפשר לאנשים עם מוגבלויות שונות לחיות בצורה

חכמינו זיכרונם לברכה פירשו פסוק כזה כמשל:

ספרא קדושים פרשה ב', יד:

ולפני עיור לא תיתן מכשול. לפני סומא בדבר. בא ואמר לך: בת איש פלוני מה היא לכהונה? אל תאמר לו: כשירה, והיא אינה אלא פסולה. היה נוטל ממך עצה, אל תיתן לו עצה שאינה הוגנת לו, ...

למרות הפירוש כמשל, על פי פרשנים שונים, ראשית כל יש לפרש את הפסוק כפשוטו, כלומר: שאסור לשים מכשול בדרך שיגרום לעיור לפול.

לדוגמא:

פירוש המשך חוכמה על התורה ויקרא יט: יד:

הכותים מפרשים כמשמעו, שלא ייתן אבן לפני עיור בדרך להפילו... וכן הוא האמת. ומזה אזהרה לפותח או כורה בור ברשות הרבים.

והלאו כולל גם אם מכשיל חברו בדרך שהוא עיור בדעתו או מחמת תאוותו וזדון לבבו.

בציטוט שקראנו לעיל, בעל המשך חוכמה, הרב מאיר שמחה הכהן, פרשן התורה מהמאה העשרים, מקשר בין האיסור לתת מכשול בפני העיור לבין כריית בור ברשות הרבים.

מהו בור ברשות הרבים?

המשנה במסכת בבא קמא מגדירה בור ברשות הרבים כחפירה שחופרים ברשות הרבים. המשנה קובעת שאם מישהו ניזק מכך, חייב אותו אדם שכרה את הבור לשלם את נזקו.

המשנה במסכת בבא קמא מגדירה גם נזקים אחרים שיכול היחיד להזיק לאחר ברשות הרבים ומחייבת אותו בנזק:

(א) המניח את הפד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושברה, פטור. ואם הזק בה, בעל החבית חייב בנזקו. נשברה כדו ברשות הרבים, והחלק אחד במים, או שלקה בחרסיה, חייב. רבי יהודה אומר, במתכון, חייב. באינו מתכון, פטור:

(ב) השופך מים ברשות הרבים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו. המצניע את הקוץ, ואת הזכוכית, והגודר את גדרו בקוצים, וגדר שנפל לרשות הרבים, והזקו בהן אחרים, חייב בנזקו:

(ג) המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים, והזק בן אחר, חייב בנזקו, וכל הקודם בן זכה...

רבן שמעון בן גמליאל מנסח את זה כאמירה כללית:

...רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל המקלקלין ברשות הרבים והזיקו, חייבין לשלם, וכל הקודם בן זכה. ההופך את הגלל ברשות הרבים, והזק בן אחר, חייב בנזקו

שאלה: המשנה מדברת במונחים של נזיקין כלומר: אם הזקת, תשלם! איזו מגמה מוסרית אנו מוצאים בקישור שעושה בעל המשך חכמה בין האיסור לתת מכשול בפני עיוור והאיסור לכרות בור ברשות הרבים?

מקור נוסף המראה מדוע כדאי לנו לשמור על סביבה נגישה ללא מכשולים :

תוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ב הלכה יג

מעשה באחד שהיה מסקל מתוך שדהו ונתן לרשות הרבים. היה חסיד אחד רודפו. אמר לו: מפני מה אתה מסקל מתוך שאינו שלך ונותן לתוך שלך? שחק עליו. לאחר זמן נצטרך אותו האיש ומכר את שדהו והיה מהלך באותו מקום ונתקל. אמר: לא לחנם אמר לי אותו האיש: הרי אתה מסקל מתוך שאינו שלך לתוך שהוא שלך.

שאלות: מה אמר החסיד? מה המסר שהוא מנסה להעביר לגבי המניע שלנו לשמור על סביבה נגישה לכל מעבר לחובה מוסרית כלפי האחר?

ניתן לצרף לסיפור זה נתונים חשובים:

• 98% מהאנשים עם מוגבלות לא נולדו עם מוגבלות, אלא רכשו אותה במהלך החיים כתוצאה מפציעה, מחלה או זקנה.

• 48% מהאוכלוסייה הכללית בני משפחה עם מוגבלות

עד כאן ראינו את חובתו של היחיד לשמור על הסביבה על מנת שתהיה נגישה לכל ללא מכשולים ותקלות, כעת נבחן האם ניתן ללמוד גם על חובתה של הרשות לשמור על סביבה נגישה לכל:

חכמינו זיכרונם לברכה חייבו את הרשות לתקן את הדרכים לפני העלייה לרגל לבית המקדש כאשר מגיעים לירושלים כמות גדולה של אנשים ואפילו מחייבים את הרשות לעשות זאת בזמן המועד למרות האיסור במלאכה על מנת שלא יקרה דבר לאף הולך רגל:

תוספתא שקלים א, א:

בחמישה עשר בו (+חודש אדר) שלוחי בית דין יוצאין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים, ועושין כל צרכי הרבים...

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ב עמוד א

משנה/... וחכמים אומרים: עושין את האמה בתחילה בשביעית, ומתקנין את המקולקלות במועד. ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים, וחוטטין אותן, ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים, ועושין כל צרכי הרבים, ומציינין את הקברות, ויוצאין אף על הכלאים.

בית הבחירה למאירי מסכת מועד קטן דף ה עמוד א

מתקנין את הדרכים במועד ומסירין כל מכשול ממקום שהיזקו מצוי ומי שמתחסד על כך ואירע שם מכשול לבני אדם עליו הכתו' אומר והיה עליך דמים: וכן מתקנין את הרחובות ואת האסטרסיאות והם רחובות גדולות של סוחרים:

המשנה במסכת מכות קובעת גם את חובתו של בית הדין להכין דרכים לטובת רוצח בשגגה הבורח לעיר מקלט:

משנה מכות פרק ט' משנה א'

ומכוונות להן דרכים מזו לזו שנאמר "תכין לך הדרך ושלת"

הרמב"ם (הלכות רוצח ח) מרחיב:

חייבין בית דין לכון הדרכים לערי מקלט, ולתן אותם ולהרחיבן, ומסירין מהן כל מכשול וכל תקלה ואין מניחין בדרך לא תל ולא גיא ולא נהר אלא עושין עליו גשר כדי שלא לעכב את הבורח לשם שנאמר: תכין לך הדרך.

שאלה: האם ניתן ללמוד ממקורות אלו על חובתה של הרשות המקומית כיום לדאוג לסביבה נגישה לכל?

אם נחזור לתחילת הדפים נראה שהחיוב לא לתת מכשול בפני עיוור מופיע יחד עם האיסור לא לקלל חרש. משמעות איסורים אלו היא הדרישה לא לנצל את חולשתו של האחר אלא להתייחס אליו בכבוד ובהגינות:

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות:

1. עקרון יסוד

זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, על ההכרה בערך האדם שנברא בצלם ועל עקרון כבוד הבריות.

2. מטרה

חוק זה מטרתו להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו.

הגדרת נגישות על פי חוק זה:

"נגישות" - אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכול באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי;

ניתן להתחבר למה שנאמר בחוק גם מהמקור הבא:

ילקוט שמעוני ויקרא פרק יט רמז תריג:

"ואהבת לרעך כמוך". רבי עקיבא אומר: זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר: "זה ספר תולדות אדם" כלל גדול מזה

ולסיום קישור לכתבה הממחישה עד כמה שמירה על סביבה נגישה הינה רווח נקי לכולנו: (עותק של הכתבה מצורף בעמוד הבא)

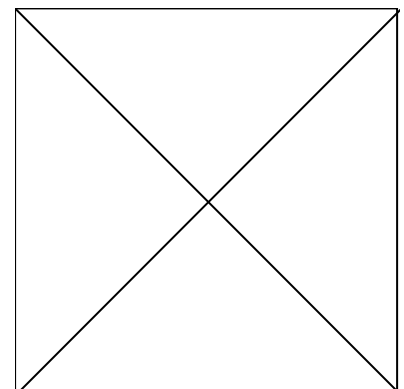
[/http://www.epochtimes.co.il/news/content/view/15308/85](http://www.epochtimes.co.il/news/content/view/15308/85)

נגישות – לא רק לנכים

התקינה למען בעלי מוגבלויות עוזרת למעשה לאוכלוסייה מגוונת הרבה יותר

20/10/2010 מרלן-אביבה גרינפטר - אפוק טיימס

הקטן אות הגדל אות הדפס שלח לחבר הגשת הכתבה

הנגשת מערכת התחבורה הציבורית בברזיל. ההנגשה לכיסאות גלגלים יכולה לסייע גם לאם עם עגלת תינוק – צילום: Wikimedia / Mario Roberto Duran Ortiz

יום התקינה הבין לאומי של ארגון התקינה הבין לאומי (ISO) שהתקיים השנה ב-14 באוקטובר היה כולו בסימן של נגישות – התאמת הסביבה לשימושם של כל בני האדם.

נורית הולצינגר, ממונה בכירה על פרויקטים באגף התקינה שבמכון התקנים הישראלי מסבירה שמצב התקינה לנגישות בארץ הוא טוב, אבל אינו מספיק. "יש כבר תקנים שנקבעו לפני מספר שנים שעוברים בחינה מחדש. לומדים מהניסיון ומשפרים", היא אומרת. **נגישות לכולם**

לא רק לנכים

נגישות לאוכלוסיה מגוונת - אמצעים המשמשים להגברת הנגישות עבור בעלי מוגבלויות מסייעים גם לציבור הרחב:

● רמפה המיועדת לכיסא גלגלים יכולה גם לסייע לאימא עם עגלת תינוק.

● התקן שמע לרמזור המיועד לעיוורים מוסיף אזהרה קולית התורמת גם לבטיחות כלל הציבור.

● מתג גדול המיועד לעיוורים יכול גם להקל על אדם עם יד פצועה.

● חיישן העוצר דלתות מסגירה המיועד למעבר בטוח של נכים על כסאות גלגלים יכול גם למנוע תאונה של דלת נטרקת.

מי הם הזקוקים לנגישות בסביבה הציבורית והפרטית? בעבר נהוג היה להתייחס לנכים הנעים באמצעות כסא גלגלים כאוכלוסיה העיקרית בעלת המוגבלויות, אולם בפועל מדובר על אוכלוסייה נרחבת הרבה יותר.

כיום, על פי הגדרת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות כוללת אנשים המשתמשים בעזרי הליכה, לרבות כיסאות גלגלים, מוגבלי הליכה, לקויי ראייה ועיוורים, לקויי שמיעה וחרשים, מוגבלים קוגניטיבית, מוגבלים נפשית וכן אנשים קשישים או חולי לב שאינם יכולים לעלות במדרגות.

הולצינגר מסבירה שהמונח אנשים עם מוגבלות הורחב, והיום התקן צריך לתת מענה גם למצבים זמניים. "כל אחד מאיתנו יכול לחוות ירידה זמנית בנגישות, וכשזה קורה אנחנו מבינים עד כמה פעולות יום יומיות פשוטות יכולות להיות כל כך מסובכות".

גם לאם, (או לאב? או לסבתא?) על פי חוק, יש לתת הזדמנויות שוות וזכות לנוע בחופשיות, בבטיחות ובצורה מכובדת בכל מקום ציבורי.

אישה עם עגלת תינוק, למשל, אף היא מוגבלת ביכולת התנועה שלה בסביבה ובמרחב בו היא מסתובבת. גם לאם, על פי חוק, יש לתת הזדמנויות שוות וזכות לנוע בחופשיות, בבטיחות ובצורה מכובדת בכל מקום ציבורי.

תקני הנגישות, אם כן, מסייעים לאוכלוסיה רבה ומגוונת. בנוסף, הם אינם מסייעים רק לבעלי מוגבלויות שונות, אלא גם משרתים את הציבור הרחב כשהם משפרים את קלות הנגישות ומעלים את רמת הבטיחות.

עיוור עובד על עמדת מחשב נגישה לעיוורים בסין – צילום: PHOTO AFP

נגישות גם באינטרנט – לבנות אתרים בשביל כולם

עם השימוש ההולך וגובר באינטרנט נוצר הצורך לקבוע תקנים כדי להבטיח הזדמנות שווה לכול גם בשימוש במחשב ובתוכנות האינטרנט. נגישות לאינטרנט לעיוורים, למשל, אינה רק אפשרות הקלדה באמצעות קלידים בכתב ברייל, אלא גם אפשרות להבין מלל המוקרן על המסך. כדי לאפשר זאת באתר אינטרנט בונה האתר צריך להבין עקרונות של נגישות אתרי אינטרנט.

קיימות תוכנות מחשב המקריאות בקול בעברית את הרשום על גבי המסך, אך התוכנה יכולה לתרגם לאמצעי קולי רק מלל ולא תמונות. כלומר, אם המלל באתר מוצג בפורמט של תמונה (למשל, לוגו מעוצב או תפריט בעל עיצוב גראפי מושך), לא תוכל תוכנת מחשב להקריא את הכתוב. נגישות מחייבת מעצבי אתרי אינטרנט לעשות שימוש בטקסט עם גישה לכל אות.

קיימת גם תוכנה שבאמצעותה עיוור או לקוי ראייה יכול לכתוב מסמך במחשב. עם כל לחיצת מקש התוכנה מקריאה בקול למשתמש את התו שהוקש.

בנוסף, באינטרנט קיים שימוש הולך וגובר באמצעים קוליים, דבר שאינו נגיש לבעלי שמיעה כבדה או חסרי שמיעה. עיקרון הנגישות מחייב שכל מה שמוסבר באמצעי קולי יהיה גם מוקרן על המסך בצורה קריאה.

במכון התקנים נמצאים עכשיו בשלבי הכנה לתקינה גם בנושא של נגישות לאינטרנט.

במכון התקנים נמצאים עכשיו בשלבי הכנה לתקינה גם בנושא של נגישות למחשב ולאינטרנט.

גן משחקים עם תו תקן של מכון התקנים בחיפה - צילום: מכון התקנים

נגישות לילדים - מגרשי משחקים נגישים ובטוחים

בשנים האחרונות הושם דגש על ילדים בעלי מוגבלויות או על הורים בעלי מוגבלויות המלווים את ילדיהם. ביולי השנה התקיים כנס במכון התקנים הדרן בנושא מתקני משחקים לילדים בעלי מוגבלות.

גם בנושא זה התקינה מסייעת גם לכלל האוכלוסייה כאשר היא קובעת את התאמת המקנים לפי גילאים.

מכון התקנים מתריע שמרבית מתקני המשחקים בישראל לא עומדים בדרישות התקן, ושרשויות מקומיות רבות אינן מתחזקות את מתקני המשחקים כראוי. לאחרונה התקן עבר בחינה מחדש במטרה להסדיר את נגישות אתרי המשחקים והנחת התשתית הפיזית לשילוב ילדים בעלי מוגבלות בחברת ילדים. במסגרת הבחינה מחדש ידרשו התאמות נגישות שיאפשרו לילד עם מוגבלות להגיע אל פתחי מתקני משחקים, כך שבנוסף להנאה, לפחות חלק מהמתקנים יאתגרו את הילד ויאפשרו לו גישה גם בכוחות עצמו ובהתאם למגבלותיו.

בנוסף, הדרישה היא ליידע את באי המגרש על היעוד שלו ועל כן חובה להתקין לוח המסביר את אופי המתקן וגיל הילדים שיכולים להשתמש בו. הגיל נקבע על פי יכולת הנגישות למתקן. לדוגמה, סולם שהשלב הראשון בו יהיה בגובה 40 ס"מ ימנע טיפוס של ילדים קטנים.

מתקנים המיועדים לילדים מתחת לגיל 3 אמורים לפי התקינה להיות מתוכננים כך שילדים גדולים יותר לא יוכלו להשתמש בהם. בנוסף, כל עוד המתקן נגיש לכל קבוצות הגילאים, הוא צריך להיות בנוי כך שתהיה אפשרות נגישות להורים כדי לסייע לילדיהם.

התקן מתייחס בהרחבה לנושא שטחי הבטיחות מתחת ומסביב למתקנים, למרחק בין מתקן למתקן ולחומרים בהם משתמשים לכיסוי השטח.

משרד התמ"ת הכריז כי התקן המחודש, על כל חלקיו, הוא רשמי, ומחייב את כל היצרנים להיות תחת פיקוח תו תקן של מכון התקנים, כך שלא ניתן למכור מתקן משחקים ללא תווית תו התקן.